

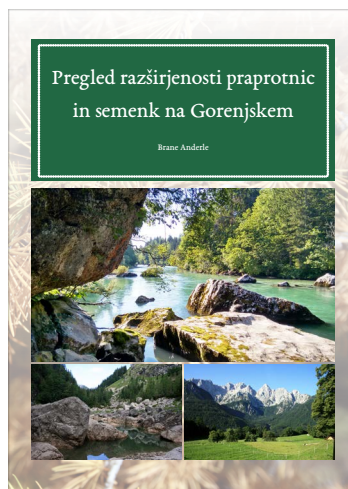
- (*Scabiosa graminifolia*) na najbolj severovzhodnem znanem nahajališču v Alpah. *Folia biologica et geologica* 61 (2): 159–184.
- DAKSKOBLER, I., B. DOLINAR, B. ANDERLE & A. TRNKOCZY, 2022: *Epipactis pontica* Taubenheim. *Notulae ad floram Sloveniae*. *Hladnikia* 49: 62–68.
- STRGULC KRAJŠEK, S., A. TRNKOCZY, Ž. LOBNIK CIMERMAN & I. DAKSKOBLER, 2023: Tujerodna vrsta mahu *Campylopus introflexus* (Hedw.) Brid. v Sloveniji. *Hladnikia* 52: 29–45.
- TRNKOCZY, A., 2020: Jacquinov ranjak (*Anthyllis jacquinii*) zagotovo raste tudi v Julijskih Alpah. *Proteus* 82 (7): 369–375.
- TRNKOCZY, A. & I. DAKSKOBLER, 2015: *Potentilla carniolica* A. Kerner. *Notulae ad floram Sloveniae*. *Hladnikia* 36: 56–57.
- TRNKOCZY, A. & I. DAKSKOBLER, 2016: Blesteča krvomočnica (*Geranium lucidum* L.), novost v flori slovenskega dela Julijskih Alp. *Geranium lucidum* L., a novelty in the flora of Slovenian part of the Julian Alps. *Folia biologica et geologica* 57 (2): 19–33.
- TRNKOCZY, A., B. DOLINAR & A. MIHORIČ, 2023: *Epipactis* × *schmalhauseni* K. Richt nothosubsp. *schmalhauseni* = *Epipactis atrorubens* (Hoffm. ex Bernh.) Besser × *Epipactis helleborine* (L.) Crantz ssp. *helleborine* in Slovenia. *Hacquetia*, v recenzentskem postopku.
- ZAVRŠNIK, K., A. TRNKOCZY & I. DAKSKOBLER, 2017: *Inula salicina* L. *Notulae ad floram Sloveniae*. *Hladnikia* 40: 79–83.

IGOR DAKSKOBLER & BRANKO DOLINAR

Anderle, B., 2023: Pregled razširjenosti praprotnic in semenik na Gorenjskem. Samozaložba, Hraše, 604 strani.

Jeseni leta 2012 smo se dobili botaniki, ki se ukvarjamo s kartiranjem flore, in se dogovorili za sodelovanje, da bi združili svoje podatke. Nekdo je postavil tudi okvirni rok, v katerem bi lahko pripravili in izdali publikacijo, torej Atlas flore Slovenije. Ta rok je bil po mojem spominu leto 2020. Takrat se mi je zdelo to uresničljivo in izvedljivo. A se ni izšlo, najbrž zaradi mnogih objektivnih in morda tudi kakšnega subjektivnega razloga. Kljub temu, da prihajajo nove, obetavne generacije šolanih botanikov in da se z raziskovanjem rastlinstva vse bolj poglobljeno ukvarjajo tudi mlajši in starejši z drugimi poklici, nekateri že upokojenci, prostovoljno, a zato nič manj zavzeto, resno in strokovno kot tisti, ki smo si ali si še z botaniko služimo kruh.

Torej Atlasa flore Slovenije najbrž še nekaj časa ne bomo dočakali, imamo pa od jeseni 2023 še drugi pregled razširjenosti rastlin ene izmed slovenskih

pokrajino. Po Prekmurju (BAKAN 2006) smo dobili še pregled razširjenosti rastlin za Gorenjsko. Odprimo to debelo, lepo oblikovano in kakovostno natisnjeno knjigo. Kako je lahko nastala, nam njen avtor Brane Anderle strnjeno napiše v uvodnem poglavju, ki ga imenuje Zbiranje podatkov. V njem opiše svojo botanično pot, ki se je začela že pred več kot 45 leti. Sodim, da je ta knjiga vrhunec ali vrh njegovega dolgoletnega raziskovanja rastlinstva Slovenije in še posebej Gorenjske.

Kako mu je uspelo na ta vrh splezati? Očitno so bili za vzpon potrebni klini in drugi pripomočki. Prvi klin je bilo Gradivo za atlas flore Slovenije (JOGAN & al. 2001), ki mu je dalo spodbudo, da rastlinstvo svoje rodne pokrajine podrobneje prouči. Drugi klin mu je zabil njegov botanični mentor Branko Vreš, ko ga je prepričal in spodbudil, da je kupil računalnik in začel svoje podatke vnašati v podatkovno bazo FloVegSi (SELIŠKAR et al. 2003). Branko, eden izmed avtorjev te baze, je po mojem mnenju ključni boter velikega dosežka svojega soimenjaka. Gradivo se je nabiralo, navezi se je pridružil Branko Zupan, izvrsten gornik in botanik in plezarija je šla hitreje, tudi zato, ker je takrat naš plezalec imel že zelo jasno zamišljeno smer. Gorenjsko je zaobjel po mejah njenih občin, pri čemer je izpustil gorenjski del Ljubljanske kotline. Zemljevid mu je izrisal alpinist Iztok Sajko. Kljub jasni smeri je še vedno potreboval dobre oprimke, ki mu jih je nudil Tomaž Seliškar, ki je pripravil program in bil ključen mož za izdelavo zemljevidov razširjenosti. Že čisto pod vrhom, ko je bila glavnina gradiva zbrana, je vrv od zgoraj avtorju ponudil Vid Leban, sprva njegov botanični učenec, nato sodelavec pri kartiranju, v knjigi pa avtor več poglavij, v katerih je (kljub številnim in zahtevnim obveznostim mladega zdravnika) ob koristnih nasvetih prijatelja Janeza Mihaela Kocjana strnjeno napisal zgodovinski pregled botaničnih raziskav na Gorenjskem, njen geografski opis, geološke, talne in podnebne razmere, izpostavil endemite, opisal tudi metode kartiranja, pomagal pri poglavju o pestrosti flore, pripravil izbor več kot 300 fotografij rastlin, ob tem prispeval tudi fotografije na naslovnici in zadnji platnici ter celostranske odlične posnetke med posameznimi poglavji. Da je knjiga lepo oblikovana, tudi jezikovno pregledana, so poskrbeli Matej, Eva in Bojan Rauh oz. njihovo podjetje Specom d.o.o. Tiskarne v kolofonu žal niso napisali, čeprav se nima česa sramovati.

Ključni in glavni del knjige so arealne karte za okoli 2000 taksonov (od strani 115 do 448). Te so takšne, kot si jih je zamislil avtor, in v večjem delu temeljijo na njegovih podatkih, ki jih je zbral na terenu v obdobju od izida Gradiva, nekatere pa že prej, nekako po letu 1990. Takšna odločitev se zdi smiselna, kajti upoštevati množico podatkov, ki so bili o rastlinstvu Gorenjske objavljeni (o tem poroča Vidovo poglavje in obsežen seznam literature, ki mu sledi), bi bilo za posameznika skoraj nemogoče. Ker je pokrajino temeljito prehodil in pregledal tudi njene zelo odmaknjene koticke, se zdi njegova ocena, da je popisal vsaj 80 odstotkov vrst, ki se pojavljajo v posameznem kvadrantu, ustrezna. Nenazadnje jo potrjujejo arealne karte nekaterih splošnejše razširjenih vrst, kjer so »popikani« oz. v našem primeru »prekrižani« vsi ali skoraj vsi kvadranti. Seveda je spremljal tudi objave drugih raziskovalcev in njihove najdbe redkih vrst tudi preverjal na terenu in morebitne potrditve vnašal v bazo kot svoje podatke. Podatke, ki jih ni preveril, je upošteval le v manjši meri, po lastni presoji in izboru, s tem da se je z njihovimi avtorji večinoma posvetoval, jih kdaj tudi povprašal po dokaznem gradivu. Na zemljevidih sta torej zgolj dva znaka, prvi, prevladujoči, označuje njegove podatke, drugi (manjšinski) pa podatke drugih avtorjev. Oboji podatki pa so bolj ali manj recentni, le redki stari več kot 35 let. Brane se je zelo potrudil pri nomenklaturi. Izbral je sodobne vires: EuroMed+Plant Base in World Plants in s tem povzročil starokopitnežem, ki ne zmoremo slediti novim spoznanjem in se raje držimo starih imen, povrh pa imamo še preslab spomin za slovenska imena, kar nekaj težav. Ponekod so starejša imena (sinonimi) sicer

napisana v okviru pod zemljevidi, vedno pa ne in tudi v imenskem kazalu vseh nisem našel. S posebno barvo so pobarvane Natura 2000 vrste, vrste iz rdečega seznama in adventivne vrste. Tu naj opozorim, da je naš rdeči seznam zastarel, avtor zato z rdečo barvo ni označil vrst, ki jih v Sloveniji poznamo šele od nedavnega, a so večinoma zelo ranljive in nedvomno sodijo na ta seznam.

Med nastajanjem knjige sem bil v delovnem stiku tako z Branetom kot Vidom. Pregledoval sem predvsem Vidova besedila, Branetovih zemljevidov razširjenosti vrst pa ne, ker sem vzel na znanje, kar je napisal, torej da je nepreverjene podatke drugih, tudi moje, ki sem mu jih dal vse na razpolago, upošteval le po svoji presoji in nanjo nisem želel vplivati. Izida knjige sem bil zelo vesel, tudi zato, ker se je njena priprava zaradi prezasedenosti oblikovalca Mateja Rauha precej zavlekla in je v zemljevidih večinoma upoštevano le stanje iz leta 2021. Poleg tega je Brane v to knjigo vložil ne samo svoje dolgoletno samoplačniško raziskovalno delo, temveč s svojimi prihranki poravnal tudi vse stroške v zvezi s pripravo in natisom. Ko sem knjigo dobil, sem jo ob večerih kar nekaj dni z zanimanjem prebiral. Šele zdaj sem natančneje pogledal tudi arealne karte. Čudil sem se, koliko vrst iz Branetovega atlasa sploh ne poznam. Res je med njimi največ adventivk (tujerodnih vrst), a niso samo te. Če omenim samo plaitice in škržolice, sam jih niti približno ne poznam toliko, kot jih je določil Brane. Med prvimi še za najlažje določljivo ne vem več pravega latinskega imena. Nekoč smo pisali *Alchemilla velebitica*, potem so nam svetovali, naj popravimo v *A. alpigena*, Brane ima zdaj spet ime *A. velebitica*. Je morda zdaj veljavno ime te plaitice *A. alpinula*? Menim, da bo že zgolj s tega vidika knjiga zelo zanimiva, saj najbrž vsebuje tudi nekatere novosti za slovensko floro. Ob tem bi bile zelo dobrodošle opombe pri posameznih vrstah, kot jih pogosto najdemo v tovrstnih preglednih delih, saj bi v njih najhitreje dobili odgovore na določene dvome ali vprašanja. Tu in tam sem opazil kakšno tehnično pomoto ali lapsus pri slovenskih imenih, recimo man namesto rman. Widdrovo murko sam zapisujem Wiggerjeva murka. Arealna karta za vrsto *Saxifraga aizoides* je pomotoma postavljena dvakrat, napako je avtor opazil že pri korekturah, a je tehnično ni bilo več moč popraviti – bolje je, da je na dveh mestih, kot če bi izpadla. Pri nekaterih zemljevidih sem se nekoliko zamislil in si rekel, tu bi pa Brane vseeno lahko upošteval še kak podatek koga drugega, da ne bi bila karta tako prazna, recimo samo z enim ali nekaj nahajališči. Če v FloVegSi-ju kliknem dotično vrsto, dobim namreč nekoliko drugačno sliko razširjenosti, kot jo je objavil on. Samo en primer, lahko prepoznavna mrežolistna vrba (*Salix reticulata*) ima na njegovem zemljevidu le eno samo nahajališče v kvadrantu 9748/2. V bazi so tudi podatki za kvadranta 9749/4 (podatek smo objavili) in 9648/4 (najdbe Branetovih prijateljev iz let 2018, 2021 in 2022), poleg tega tudi kvadranti iz Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp (iz slednjih res le historični vir), pri čemer ima vsaj en podatek iz Karavank novejšo letnico, 2000 (Vreš, Praprotnik). Seveda je vzrok za neupoštevanje teh podatkov lahko tudi tehnični in je prišlo zgolj do pomote pri izdelavi zemljevida. Res je tudi, da je včasih problem meja. Navajam primer Črne prsti. Če si na vrhu gore ali na grebenu sosednjih vrhov, vrsto lahko pripišeš tako Primorski kot Gorenjski. V Branetovih zemljevidih za to goro in njeno soseščino (kvadrant 9749/4) manjkajo podatki vsaj za pet vrst: *Salix reticulata*, *Moehringia villosa*, *Gnaphalium supinum* (te tri imajo nahajališča tudi povsem na gorenjskem ozemlju), *Carex rupestris* in *Saussurea discolor* (ti dve imata nahajališča na mejnem grebenu med pokrajinama, druga zagotovo tudi povsem na gorenjski strani). To so malenkosti, a uporabniki knjige morajo vedeti, da je ob nekaterih Branetovih zemljevidih treba upoštevati še druge vire. Posebno v zadnjem desetletju je tudi z objavami v reviji Hladnikia (predvsem rubrika Nova nahajališča) zelo dejavna Alenka Mihorič in večina njenih podatkov z ozemlja Gorenjske v Branetovih

zemljevidih ni upoštevanih (to je v knjigi tudi izrecno napisano), najbrž tudi ne marsikateri podatek enako dejavnega Janeza Mihaela Kocjana in drugih botanikov. Če neupoštevani podatki pokrijejo recimo dodatnih 10 % vrst v določenem kvadrantu, smo že pri zavidljivi številki 90 %.

Avtor je zemljevidom dodal tudi obširno preglednico, v kateri so napisane vse ugotovljene vrste, število kvadrantov na Gorenjskem, v katerih jih je popisal, ocene pogostnosti, čas cvetenja, višinski pas uspevanja, število držav, v katerih jih poznajo, in celine, na katerih uspevajo. Na koncu knjige je tudi seznam enajstih vrst, ki so jih v zadnjem času našli na Gorenjskem, a jih je na terenu zaman iskal, zato zanje ni izdelal zemljevidov razširjenosti. Sam bi v takem primeru najditeljem zaupal, in če bi mi dovolili, zemljevide vseeno objavil.

Obširnejši (več kot 50 vrst) je seznam izumrlih vrst in vrst brez novejših potrditev uspevanja na Gorenjskem. Med njimi sem se ustavil zgolj pri vrsti *Saxifraga tenella*, ki ima znano nahajališče na Lubniku. Vir je podatek Toneta Wraberja iz leta 1960, ki očitno nima novejših potrditev. Na podlagi v novejšem času potrjenega nahajališča Franca Krašana iz 19. stoletja (Kanalski Lom, planota Banjšice) in novega nahajališča pri Bukovskem Vrh (Šentviška planota) menim, da bi na Lubniku nežni kamnokreč lahko našli še zdaj. Poleg tega je moj podatek v bazi Plaski Vogel, greben proti Travniku (21. 8. 2011), ki sem ga sicer pripisal Primorski, čisto na meji ali že na gorenjskem ozemlju. Še obsežnejša je tretja preglednica, Vprašljive navedbe za floro Gorenjske, ki vsebuje skoraj 100 taksonov. Obe preglednici bosta nedvomno izziv vsem raziskovalcem naše flore. Marsikdo ima najbrž že zdaj kakšno pripombo nanju na podlagi lastnih podatkov in vedenja.

Posebno, a zelo dobrodošlo poglavje vsebuje fotografije redkih vrst praprotnic in semenk. Vid Leban je pripravil izbor večinoma lastnih fotografij. Posuti se moram s pepelom, nekaj netočnosti v tem poglavju gre na moj rovaš, saj sem te fotografije na ekranu v pdf obliki vsaj dvakrat pregledoval, očitno premalo pozorno, in pomote opazil šele, ko sem jih videl natisnjene v knjigi. Ime *Anacamptis coronaria* bi bilo najbrž treba napisati *A. coriophora*. Dve vrsti imata v tem pregledu nenamerno dve fotografiji. Prva, *Ophrys holosericea*, je postavljena tudi nad napisom *Ophrys apifera*. Gre za pomoto, saj Vid dobro pozna čebeljeliko mačje uho – mimogrede, na Gorenjskem ima zdaj že več nahajališč, a tu se mu je pritaknil namesto njegovega še en posnetek čmrljelikega mačjega ušesa. Druga vrsta, ki ima dve fotografiji, je *Scabiosa graminifolia*, ki je na drugem mestu v pregledu objavljena tudi s svojim drugim latinskim imenom *Lomelosia graminifolia*. Fotografije so večinoma kakovostne, rastline na njih zlahka spoznamo in Vida zanje lahko iskreno pohvalimo.

V zvezi z njegovimi poglavji naj pripomnim zgolj to, da v zgodovinskem pregledu skoraj gotovo manjka še kdo, ki se je ali se še trudi z rastlinstvom Gorenjske. Skoraj nemogoče je napisati prav vse in tu naj imajo tisti, ki so morda nehote izpadli, razumevanje. Pri drugih poglavjih pa pogošeam morda kak citat na koncu knjige. V poglavju o pedoloških značilnostih Vid uporablja geografski pojem prst. Agronomi in gozdarji pišemo tla. Vid se sklicuje na plodovitega geografa Franca Lovrenčaka, a citata njegovega dela na koncu knjige nisem našel. V zanimivem poglavju o fenoloških značilnostih rastlin je Vid precej podatkov našel v delu Ane Žust Fenologija v Sloveniji. Priročnik za fenološka opazovanja (2015, ponatis 2016), a je ta vir v seznamu literature pomotoma izpadel. Spet gre na moj rovaš, saj sem ta poglavja prepovršno prebiral, ko so nastajala.

Menim, da je Brane Anderle glede na vse okoliščine opravil izjemno delo, na katero je upravičeno lahko ponosen, enako njegov pomočnik Vid Leban, in jima moramo v Sloveniji delujoči botaniki iskreno čestitati. Knjiga nam bo v dragoceno pomoč. Veliko bomo posegali po njej, našli še kakšen problem ali opombo, jo poskušali s svojimi podatki dopolnjevati ipd.

Avtor bo zelo hvaležen, če mu poskušamo pomagati knjigo tudi prodati in da bi prišla tudi v ustrezne ustanove, knjižnice, inštitute, muzeje in v turistične pisarne. Prepričan sem, da jo bodo vzeli v roke ali jo kupili tudi tujci, ki obiskujejo Gorenjsko. Med njimi prevladujejo gostje iz držav z večjo splošno naravoslovno izobrazbo, kot jo imamo Slovenci, in nekateri zavzeto raziskujejo naše rastlinstvo in celo pišejo knjige o njem. Žal sem na to pomislil šele zdaj, drugače bi Vidu svetoval vsaj krajši povzetek v angleščini.

ZAHVALA

Iskrena hvala doc. dr. Tinki Bačič za pregled besedila in koristne jezikovne in slogovne popravke.

LITERATURA

- BAKAN, B., 2006: Slikovni pregled višjih rastlin Prekmurja. Prispevek k poznavanju flore Prekmurja. Razvojni center Lendava. 245 pp.
- JOGAN, N., T. BAČIČ, B. FRAJMAN, I. LESKOVAR, D. NAGLIČ, A. PODOBNIK, B. ROZMAN, S. STRGULC - KRAJŠEK & B. TRČAK, 2001: Gradivo za Atlas flore Slovenije. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 443 pp.
- SELIŠKAR, T., B. VREŠ & A. SELIŠKAR, 2003: FloVegSi 2.0. Favna, flora, vegetacija in paleovegetacija. Računalniški program za urejanje in analizo bioloških podatkov. Biološki inštitut ZRC SAZU, Ljubljana.

IGOR DAKSKOBLER

In memoriam: prof. dr. Harald Niklfeld (1940–2023)

Botanik in profesor na Univerzi na Dunaju Harald Niklfeld se je rodil 9. septembra 1940 na Dunaju in med letoma 1958 in 1964 študiral botaniko, geografijo in geologijo na dunajski univerzi. V svoji doktorski disertaciji (1964) se je ukvarjal s proučevanjem panonske vegetacije.

Po doktorskem študiju je nekaj let deloval kot asistent na Univerzi BOKU na Dunaju in na Univerzi v Gradcu, od leta 1971 pa je raziskovalno in pedagoško dejavnost nadaljeval na Univerzi na Dunaju, nazadnje kot izredni profesor in vodja delovne skupine za biogeografijo. Ukvarjal se je zlasti s proučevanjem flore Avstrije in sosednjih držav in raziskovanjem vzorcev razširjenosti vrst, s poudarkom na Alpah. V sklopu kartiranja flore je organiziral številne ekskurzije – nekatere so segale tudi na ozemlje Slovenije. Floristično kartiranje Srednje Evrope in zlasti Avstrije je postalo njegovo najpomembnejše življenjsko delo. Pomembno je Niklfeldovo delo in sodelovanje pri več atlasih razširjenosti flore različnih delov Avstrije in pri pripravi rdečih seznamov Avstrije, katerih zadnja, tretja izdaja je izšla leta 2022, tik pred njegovo smrtjo.

V času doktorskega študija je Harald Niklfeld nekaj mesecev deloval v Montpellieru (Francija), pod mentorstvom Braun-Blanqueta, utemeljitelja srednjeevropske fitocenologije,